

Múltunk vállalása, megmaradásunk lehetősége

„Nem gondoltak a rózsakerter, és elkövetek, amik nem szabad. Ezértül üldözöttek lesznek és magányosok, mint a lepkégyűjtő. Üveg alá kerülnek valahányan.”
(Pilisnky)

Felkiáltójelnek szánta a Rákóczi Szövetség költőnk elgondolkodásra, eszmélésre, rábredésre készítő sorait. Ezért is hirdette meg a kiemelt idézettel **Teleki Júlia**: Hol vannak a sírok? című könyvének bemutatóját Magyarokanizsán, amelyet a Magyar SzóPonttal együtt szervezett meg a közelmúltban a József Attila Városi Könyvtárban. A jövőben még inkább intézményesen és következetesen kell küzdeni, azért, hogy napvilágra kerüljön az igazság a térségünkben a második világháború alatt és közvetlenül az azt követő években, a katonai közigazgatás időszakában – immár békében elkövetett megtorlásról, bosszúról. A Rákóczi Szövetség a kezdetől fogva mind a régebbi, mind az újabb kori történelmünk sokoldalú megközelítését, megvilágítását, a még élő szemtanúk, hozzátartozók vallomásainak összegyűjtését szorgalmazza – mondta **Pósa Károly**, a civil szervezet elnöke. **Teleki Júlia** sokéves feltárási munkáját, eddig megjelent három kötetét értékes dokumentumforrásoknak tekintik, a Vajdaságban az utóbbi években kiadott többi hasonló kiadvánnyal együtt. Biztató az, hogyha lassan is, de megszólalnak olyanok is, akik évtizedeken át hallgattak családjuk tragédiájáról, cipelték magukban a szörnyű emlékek lelki terhet.

Egy-egy könyvbemutató, majd az azt követő beszélgetés segítheti a mély hallgatás megtörését, a feloldódást, a lelki terhek megosztását az együtt érző egyénnel és a közösséggel. Is az utó-

binak sokkal nagyobb lenne a jelentősége, hiszen az intézményes változásokat közösségünk intézményeinek, például a Magyar Nemzeti Tanácsnak vagy a mindenkori képviselőinknek hathatós támogatása nélkül el sem tudjuk érni.

Az éremnek mindkét oldalát láttatni kell. Az egyikről, a magyar királyi katonaság bevonulásáról a Vajdaságba-Délvidékre, az 1942 januárjában bekövetkezett razziairól, a rögtönítélő bíróságok döntéséről, a kivégzésekről már szinte mindent tudni Magyarországon és Szerbiában is – mondta **ifj. Forró Lajos**, a Magyarokanizsáról elszármazott, most Szegeczen élő történész.

Bajcsy-Zsilinszky Endre, a Független Kiszgázpárt képviselőjeként, ellenzékiként a magyar parlamentben ítélte el a Bácskában történeteket. (A Magyar Történelmi Emlékbizottság egyik tagját, az ellenállási mozgalom polgári szárnyának vezetőjét a Gestapo 1944. március 19-én letartóztatta. Október 15-én kiszabadult, illegálisan szervezte meg a Magyar Front katonai vezérkarát, amelynek elnöke lett. A Gestapo november elején a vezérkar tagjaival együtt elfogta és Sopronkőhidén december 24-én kivégezte.) Hídeg napok címmel **Cseres Tibor** regényt írt (1964) róla, amelyet meg is filmesítettek. A történet a partizánok elleni tiszogató akcióban részt vevő négy tiszt beszélgetéséből bontakozik ki, akik a háború után egyazon börtöncellában ülnek. Eltérő szempontjaik, gondolkodásmódjuk sokrétűen világít rá az egyetemes és egyéni tragédiákra.

Itt a Vajdaságban-Délvidéken, Szerbiában még mindig adós maradt a történelem a válasszal, annak ellenére, hogy néhány könyv már megjelent. Jelentősek **dr. Mészáros Sándor** feltárási kutatásai, megjelent tanulmányai, valamint **Matuska Márton** publicistának, **Teleki Júliának** és **Bakos Pálnak** eddig megjelent

dokumentumkötetei. A szerbiai hivatalos történetírás még mindig minimalizálja az 1944 őszén és 1945 elején a katonai közigazgatás ideje alatt Vajdaság-szerte történt, ítélet nélküli kivégzéseket. A három falu: Csúrogy, Mozsor és Zsablya magyar lakosságát pedig otthonaik, házaik azonnali elhagyására kényszerítették, koncentrációs táborba juttatták őket. Ez azt jelenti, hogy elkobozták javuktól még a leszármazottaikat is megfosztották. Kárthatatlanva sem lehetnek – sem anyagilag, sem erkölcsileg –, amíg nem oldják fel őket a kollektív bűnösség terhe alól.

Minden ártatlanul kivégzett embert rehabilitálni kell a Vajdaságban-Délvidéken, hogy méltón emlékezhessen meg róluk az utókor. A kegyhely, a kereszt, a síremlék, az emlékpark létrehozása a legkevésbé, ami megilleti az ártatlanul kivégzett magyarokat Vajdaságban. A halottak iránti tisztelet megnyilvánulása egy társadalom civilizáltságának a mutatója is. Nem beszélve az emberi jogokról, amelyek egyértelműen szavatolják a hozzátartozóknak az emberhez méltó emlékezés jogát. **Forró történész** személyesen is átéri a csúrogyi, a mozsori és a zsablyai magyarok, a hozzátartozók sorsát, mert szűkebb családjából is vannak az 1944/45-ös megtorlásnak áldozatai. Mint mondta, addig nem nyugszik, amíg a nagypapjának és minden más áldozatnak nem adják meg a halottaknak járó végtisztességet, vagyis az ártatlanul kivégzettek újratemetését.

A méltó megemlékezés előfeltétele lenne, ha a hatalom rehabilitálná az ártatlanul kivégzetteket, ha törőlné a kollektív bűnösséget – mondta többek között **Teleki Júlia**, és kiemelte: – Talán ezt követően a zsablyai önkormányzat kegyhelyé nyilvánítaná Csúrogyt, a sintergödörnél azt a helyet, ahol mindig is megemlékezünk. Emellett azt szeretném, ha a lerombolt katolikus temetőben helyreállítanák a sírokat, és ott is emlékpark létesülne, hogy legalább évente egyszer, mindenszentek és halottak napján virágot vihethetnek, gyertyát gyújthatnak szeretteink sírján.

Mielőtt meg kellene hozni ezeket a döntéseket, mert az idő múlik, idősök már a szemtanúk, s mi, hozzátartozók sem vagyunk fiatalok. Ha nem tárják fel az érem másik oldalát, akkor a szerb köztudatban mi magyarok bűnösök maradunk. Többet arra is hajlamosak, hogy a Hídeg Napokat ellenünk fordítsák, mondván: „Ti magatok is elismeritek, mit tettetek a szerbek ellen?...” Az iskolákban azért kellene az 1941/42-ben történtek

Ifj. Forró Lajos: Minden ártatlan áldozatnak meg kell adni a végtisztességet, vagyis újra el kell temetni a kivégzetteket

A magyarokanizsai könyvbemutató résztvevői

Tóth Báthori Erzsébet: A napilapunkat népszerűsítő Magyar SzóPontnak nagy a visszhangja a Vajdaságban

A jövőben még következetesebben kell intézményesen küzdeni az igazság kiderítéséért

Teleki Júlia (középen): Az érem mindkét oldalát, a megtörténeteket kellene tanítani az iskolákban

„Keresek egy sírt, egy eldugott temetőt.” – **Pósa Károly** részletet olvas föl a könyvből

mellét azt is tanítani, hogy mi az igazság az 1944/45-ben elkövetett bosszúról, hogy soha többé ne ismétlődjön meg az atrocitás, a népiártás egy nemzet ellen sem, a mi országunkban, de máshol sem a világban.

A korábbi nemzedékek, ha töredékben is, hallhatták otthon az elbeszélésekből, hogy mi történt a Vajdaságban a második világháború után. Az utóbbi több mint másfél évtized alatt megtartott nyilvános megemlékezések, a vélt vagy valós veszthelyeken pedig segítik a történetek feldolgozását. De nem helyettesíthetik az intézményes megoldásokat. A történelmet úgy kellene tanítani az iskolákban, hogy az ne zútsa a vidékünkön élő népek, nemzetek közötti ellentétét. Ne az ellenségképet éljük, hirdessük, hanem a megbékéléshez vezető utakat. S ez csak az igazság útja lehet, mégha fájdalmas is.

Magyarokanizsán, mint a legtöbb vajdasági településen is, többen kiegészítették és megerősítették a **Teleki Júlia** könyvében feldolgozott adatokat. A vallomásokból **Pósa Károly** olvasott fel, **Tóth Báthori Erzsébet**, a Magyar SzóPont ötlet- és házigazdája pedig szerkesztőségünk nevében megköszönte a nagy érdeklődést és a szívélyes vendéglátást.